

Олена Скорук

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Методичні вказівки до самостійної роботи

Луцьк – 2022

УДК 334.72-049.5:657(07)

С44

Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки

(Протокол № 10 від 21 червня 2022 р.)

Рецензенти: *Сидоренко Р. В.*, к. е. н., доцент кафедри обліку і аудиту
Луцького національного технічного університету;

Єлісєєва Л. В., д. е. н., професор кафедри економіки та
природокористування Волинського національного університету імені Лесі
Українки

Скорук О. В.

С-44 Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства:
методичні вказівки до самостійної роботи. Луцьк : Волинський національний
університет імені Лесі Українки, 2022. 26 с.

Навчально-методичне видання містить програму дисципліни,
рекомендації до вивчення теоретичного курсу, тематику наукових досліджень,
короткий термінологічний словник, рекомендовану літературу.

Рекомендовано студентам другого (магістерського) рівня вищої освіти
денної та заочної форм навчання спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітньо-професійної програми «Облік і оподаткування».

УДК334.72-049.5:657(07)

© Скорук О. В., 2022

© Волинський національний університет
імені Лесі Українки, 2022

ЗМІСТ

Вступ	4
Програма дисципліни «Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства»	6
Вказівки до вивчення теоретичного курсу	8
Тема 1. Теоретико-методичні основи економічної безпеки підприємства	8
Тема 2. Система економічної безпеки підприємства	13
Тема 3. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки як механізм забезпечення ефективної діяльності підприємства	14
Тема 4. Обліково-аналітична діяльність у системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства	15
Тема 5. Обліково-аналітична інформація в системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства	15
Тема 6. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах невизначеності та ризику його діяльності	16
Тема 7. Звітність як інформаційна база обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства	17
Тема 8. Інформаційні технології обробки даних у системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства	17
Тема 9. Обліково-аналітичне забезпечення складових економічної безпеки підприємства	18
Тема 10. Формування та реалізація стратегії економічної безпеки підприємства на основі обліково-аналітичного забезпечення	18
Тематика наукового дослідження	20
Короткий термінологічний словник	21
Рекомендована література	24

ВСТУП

З кожним роком роль обліково-аналітичної діяльності об'єктивно зростає. Сучасні форми ведення господарської діяльності включають у себе багатофункціональну систему оцінювання загроз та ризиків на підприємстві, що у свою чергу створює необхідність удосконалення методів та інструментів обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств.

Навчальна дисципліна «Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства» спрямована на формування фахових компетенцій щодо: вивчення теоретичних основ економічної безпеки підприємства; формування системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства та отримання достовірної інформації для управління економічними процесами підприємства при виборі напрямів підтримання його безпеки та стійкого розвитку; оцінювання рівня економічної безпеки підприємства; розробки та реалізації стратегії економічної безпеки як складової його загальної стратегії розвитку.

Мета навчальної дисципліни — формування у студентів базових теоретичних знань та практичних навичок організації обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства, а також оволодіння навичками аналізу причин та умов виникнення основних суспільно небезпечних явищ у діяльності підприємства.

Основними *завданнями* вивчення дисципліни «Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства» є навчити студентів правильно і раціонально використовувати принципи формування обліково-аналітичної інформації як підґрунтя прийняття управлінських рішень у системі економічної безпеки підприємства; забезпечити можливості набуття ними вмінь застосувати відповідні методи і прийоми бухгалтерського обліку та фінансового аналізу в процесі обліку, бюджетування та оцінювання ефективності діяльності, пов'язаної із забезпеченням стійкого та безпечного функціонування вітчизняних підприємств.

Згідно з освітньо-професійною програмою здобувачі освіти в результаті вивчення курсу «Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства» набудуть таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК04. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

- СК01. Здатність формувати та використовувати облікову інформацію для прийняття ефективних управлінських рішень на всіх рівнях управління підприємством в цілях підвищення ефективності, результативності та соціальної відповідальності бізнесу.

- СК02. Здатність організовувати обліковий процес та регламентувати діяльність його виконавців у відповідності з вимогами законодавства та менеджменту підприємства.

- СК05. Здатність застосовувати методи і методики аналітичного забезпечення сучасних систем менеджменту з урахуванням стратегії розвитку підприємства в умовах невизначеності, ризику та/або асиметричності інформації.

Програмні результати навчання (ПРН):

- ПР04. Організувати, розвивати, моделювати системи обліку і координувати діяльність облікового персоналу з урахуванням потреб менеджменту суб'єктів господарювання.

- ПР06. Визначати інформаційні потреби користувачів облікової інформації в управлінні підприємством, надавати консультації управлінському персоналу суб'єкта господарювання щодо облікової інформації.

ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ «ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА»

Змістовий модуль 1

Теоретичні основи економічної безпеки підприємства її обліково-аналітичного забезпечення

Тема 1. Теоретико-методичні основи економічної безпеки підприємства

Сутність економічної безпеки підприємства. Складові економічної безпеки підприємства, їх характеристика. Задоволення інтересів як основа забезпечення економічної безпеки підприємства. Негативні чинники впливу на економічну безпеку підприємства. Принципи забезпечення економічної безпеки підприємства.

Тема 2. Система економічної безпеки підприємства

Сутність, мета та завдання системи економічної безпеки підприємства. Порядок формування системи економічної безпеки підприємства. Основні елементи системи економічної безпеки підприємства.

Тема 3. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки як механізм забезпечення ефективної діяльності підприємства

Сутність обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства. Механізм функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства. Методологія системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.

Тема 4. Обліково-аналітична діяльність у системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства

Організація обліково-аналітичної діяльності як основи обліково-аналітичного супроводження економічної безпеки підприємства. Методологія організації облікового забезпечення економічної безпеки підприємства. Методологія організації аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.

Тема 5. Обліково-аналітична інформація в системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства

Сутність обліково-аналітичної інформації та джерела її формування в системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства. Якісні характеристики обліково-аналітичної інформації та її класифікація в системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.

Тема 6. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах невизначеності та ризику його діяльності

Місце та роль обліково-аналітичного забезпечення при управлінні

ризиками в системі економічної безпеки підприємства. Управління ризиками підприємницької діяльності, заходи із забезпечення безпеки, що сприяють зниженню професійного ризику бухгалтера.

Змістовий модуль 2

Звітність та інформаційні технології в обліково-аналітичному забезпеченні економічної безпеки підприємства

Тема 7. Звітність як інформаційна база обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства

Поняття звітності підприємства та її види. Порядок складання управлінської звітності для забезпечення інформаційних потреб у досягненні цілей економічної безпеки підприємства. Формування фінансової звітності та її використання для діагностики та зміцнення стану економічної безпеки підприємства.

Тема 8. Інформаційні технології обробки даних у системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства

Зміст та характеристика інформаційних технологій обробки обліково-аналітичних даних. Інформаційні технології в обліково-аналітичному процесі обробки обліково-аналітичних даних. Інформаційні технології у процедурах обробки обліково-аналітичних даних.

Тема 9. Обліково-аналітичне забезпечення складових економічної безпеки підприємства

Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки ефективності використання основних виробничих засобів. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки витрат на виробництво та реалізацію продукції. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки ефективності використання трудових ресурсів і виплат працівникам.

Тема 10. Формування та реалізації стратегії економічної безпеки підприємства на основі обліково-аналітичного забезпечення

Сутність стратегії економічної безпеки підприємства та її види. Послідовність формування стратегії економічної безпеки підприємства. Набір стратегій економічної безпеки підприємства. Основні причини невдалої реалізації стратегії економічної безпеки підприємства. Механізм реалізації стратегії економічної безпеки: сутність та мета. Моніторинг реалізації стратегії економічної безпеки. Моніторинг впливу чинників зовнішнього та внутрішнього середовищ на процес реалізації стратегії економічної безпеки. Безперервне навчання персоналу в процесі реалізації стратегії економічної безпеки.

ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕОРЕТИЧНОГО КУРСУ

Тема 1. Теоретико-методичні основи економічної безпеки підприємства

1. Сутність економічної безпеки підприємства.
2. Складові економічної безпеки підприємства, їх характеристика.
3. Принципи забезпечення економічної безпеки підприємства.
4. Задоволення інтересів як основа забезпечення економічної безпеки підприємства.
5. Негативні чинники впливу на економічну безпеку підприємства.
6. Методичні підходи до оцінки безпеки підприємства.

Питання для самоконтролю та перевірки знань

1. Розкрийте зміст понять «безпека» та «економічна безпека підприємства».
2. Охарактеризуйте складові економічної безпеки підприємства.
3. Визначте основні принципи забезпечення економічної безпеки підприємства.
4. Назвіть чинники, які негативно впливають на економічну безпеку підприємства.
5. Проаналізуйте підходи до оцінювання рівня економічної безпеки підприємства.

Питання для самостійного опрацювання

1. Економічна безпека – необхідна ланка в успішній діяльності підприємства.
2. Ресурсне забезпечення економічної безпеки підприємства.

Рекомендована література [1; 9;10; 16].

Завдання

Мета завдання: навчитись оцінювати рівень економічної безпеки підприємства, зробити висновки про стан економічної безпеки і запропонувати заходи її забезпечення.

Аналітично-розрахункове завдання виконують у такій послідовності:

1. Оцінити стан економічної безпеки підприємства.

Для цього необхідно виконати такі дії:

1.1. Розрахувати показники економічної безпеки в розрізі окремих функціональних складових за нижченаведеною системою (табл. 1).

Таблиця 1

Система показників економічної безпеки підприємства

№ п/п	Показники	Розрахунок показника	Нормативне / порогове значення
1	2	3	4

Показники фінансової безпеки			
1	Коефіцієнт фінансової незалежності	$K_{ФН}$ = Власний капітал підприємства / Загальні джерела фінансування	0,50
2	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$K_{АЛ}$ = Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції / Поточні зобов'язання	0,30
3	Коефіцієнт швидкої ліквідності	$K_{ШЛ}$ = Грошові кошти, поточні фінансові інвестиції, векселі одержані та дебіторська заборгованість / Поточні зобов'язання	0,80
4	Коефіцієнт загальної ліквідності	$K_{ЗЛ}$ = Поточні активи / Поточні зобов'язання	2
5	Рентабельність активів	P_A = Чистий прибуток x 100 / Середня вартість активів	4
6	Рентабельність власного капіталу	$P_{ВК}$ = Чистий прибуток x 100 / Середня величина власного капіталу	11
7	Рентабельність продукції	$P_{П}$ = Чистий прибуток x 100 / Собівартість продукції	11
8	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	$K_{ОА}$ = Чиста виручка від реалізації / Середній залишок оборотних активів	3
9	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$K_{ОКЗ}$ = Чиста виручка від реалізації / Середній залишок кредиторської заборгованості	5
10	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$K_{ОДЗ}$ = Чиста виручка від реалізації / Середній залишок дебіторської заборгованості	7
11	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$K_{ОВК}$ = Чиста виручка від реалізації / Середня величина власного капіталу	8
Показники інтелектуально-кадрової безпеки			
12	Коефіцієнт забезпеченості персоналом	$K_{ЗП}$ = Фактична чисельність працівників / Чисельність працівників, передбачена штатним розписом	1
13	Коефіцієнт плинності персоналу	$П_{П}$ = Чисельність звільненого персоналу / Середньооблікова чисельність персоналу	0,05
14	Продуктивність кадрів	$ПП$ = Обсяг продукції / Середньооблікова чисельність персоналу	0,90
15	Коефіцієнт матеріального заохочення персоналу	M_3 = Середня заробітна плата персоналу підприємства / Середня заробітна плата персоналу за видом економічної діяльності	1
16	Коефіцієнт соціальної захищеності	$K_{СЗ}$ = Вартість наданих соціальних послуг персоналу / Середньооблікова чисельність персоналу	0,25
17	Коефіцієнт стабільності персоналу	$K_{СТ}$ = Чисельність працівників, які постійно працювали протягом звітного періоду / Середньооблікова чисельність персоналу	0,90
18	Коефіцієнт інтелектуального рівня персоналу	$K_{ІРП}$ = Чисельність висококваліфікованих працівників / Середньооблікова	0,70

		чисельність персоналу	
Показники техніко-технологічної безпеки			
19	Фондовіддача	$\Phi_B = \text{Обсяг продукції} / \text{Середньорічна вартість основних засобів}$	8
20	Фондоозброєність праці	$\Phi_O = \text{Середньорічна вартість основних засобів} / \text{Середньооблікова чисельність персоналу}$	0,48
21	Коефіцієнт оновлення	$K_O = \text{Вартість придбаних у звітному періоді основних засобів} / \text{Вартість основних засобів на кінець звітного періоду}$	0,25
22	Коефіцієнт зносу	$K_3 = \text{Сума зносу основних засобів} / \text{Первісна вартість основних засобів}$	0,20
23	Коефіцієнт завантаження виробничих потужностей	$K_{3П} = \text{Обсяг виготовлення продукції} \times 100 / \text{Максимально можлива потужність підприємства}$	100
24	Коефіцієнт витрат на одиницю продукції	$B_{оп} = \text{Собівартість реалізованої продукції} / \text{Виручка від реалізації продукції}$	0,50
25	Коефіцієнт виконання виробничої програми за обсягом	$K_{ВП} = \text{Фактичний обсяг виготовленої продукції} \times 100 / \text{Плановий обсяг виготовленої продукції}$	100
26	Коефіцієнт браку	$K_B = \text{Вартість бракованої продукції} \times 100 / \text{Загальний обсяг продукції}$	3
27	Коефіцієнт використання сировини	$K_{ВС} = (\text{Вартість сировини} - \text{Вартість непридатної для переробки сировини}) / \text{Загальна вартість сировини}$	1
28	Матеріаловіддача	$M_B = \text{Чиста виручка від реалізації продукції} / \text{Загальна сума матеріальних витрат}$	8,5
Показники політико-правової безпеки			
29	Коефіцієнт платіжної дисципліни	$K_{ПД} = (\text{Прибуток від операційної діяльності} - \text{штрафні санкції}) / \text{Прибуток від операційної діяльності}$	1
30	Коефіцієнт якості юридичних послуг	$K_{ЯЮП} = \text{Судові справи, виграні в суді} / \text{Загальна кількість судових позовів}$	1
31	Коефіцієнт правового забезпечення діяльності підприємства	$K_{ЕПЗ} = \text{Сума збитків від неналежного юридичного оформлення господарської діяльності} / \text{Загальні витрати підприємства}$	0,01
Показники інформаційної безпеки			
32	Коефіцієнт захищеності інформації	$K_{ЗІ} = \text{Розмір збитків від розголошення комерційної таємниці} / \text{Загальна величина витрат підприємства}$	0,01
33	Ефективність інформаційного забезпечення діяльності підприємства	$E_{ІЗ} = \text{Приріст доходу від зростання інформованості працівників} / \text{Загальна сума витрат на організацію}$	1

		інформаційного забезпечення діяльності	
34	Рівень використання сучасних засобів зв'язку	P_{33} = Сума витрат на використання сучасних засобів зв'язку x 100 / Загальна потреба підприємства в сучасних засобах зв'язку	100
35	Коефіцієнт інформаційної озброєності	K_{13} = Загальна сума витрат на організацію інформаційного забезпечення діяльності / Середньооблікова чисельність працівників	0,30
Показники екологічної безпеки			
36	Коефіцієнт безпечності продукції	$K_{БП}$ = Вартість сертифікованої продукції / Загальний обсяг продукції	1
37	Коефіцієнт раціонального використання відходів	$K_{РВВ}$ = Вартість зворотних відходів за цінами повноцінної сировини / Загальна вартість відходів	0,9
Показники силової безпеки			
38	Коефіцієнт захищеності майна підприємства	$K_{3М}$ = Витрати на охорону майна підприємства / Загальні витрати підприємства	0,10
39	Ефективність роботи служби охорони та режиму	$E_{СОР}$ = Приріст прибутку, одержаного в результаті роботи служби охорони та режиму / Витрати на діяльність служби охорони та режиму	0,15
40	Коефіцієнт захищеності персоналу підприємства	$K_{3П}$ = Витрати на охорону персоналу підприємства / Загальні витрати підприємства	0,10
Показники ринкової безпеки			
41	Частка підприємства на ринку	$Ч_p$ = Обсяг продажу підприємства упродовж звітнього періоду x 100 / Загальний обсяг продажу підприємств що функціонують на ринку	20
42	Конкурентоспроможність продукції	$K_{Д}$ = Ціна виробу підприємства / Ціна еталонного виробу	0,8
43	Темп приросту ринкової частки підприємства	$T_{ПР}$ = Частка ринку підприємства у звітньому періоді / Частка ринку підприємства в попередньому періоді	1,7
Показники інтерфейсної безпеки			
44	Коефіцієнт залежності від постачальників сировини і матеріалів	$K_{3П}$ = Обсяг поставки сировини одним найважливішим постачальником / Загальний обсяг поставки сировини для виробництва	0,05
45	Коефіцієнт забезпеченості підприємства сировиною і матеріалами	$K_{3С}$ = Вартість закупленої сировини протягом звітнього періоду / Вартість загальної потреби в необхідній сировині	1
46	Коефіцієнт лояльності покупців	$K_{ЛП}$ = Приріст доходу від реалізації продукції / Витрати на розширення зон реалізації продукції	0,1

1.2. Стандартизувати розраховані показники.

Суть стандартизації показників полягає в забезпеченні можливості порівнювати показники, які характеризують різні функціональні процеси на підприємстві, тобто привести їх до одного масштабу вимірювання.

Стандартизація значень показників здійснюється двома методами залежно від того, позитивно чи негативно впливає зростання розрахункового значення показника на стан фінансово-економічної безпеки підприємства:

1) для показників, кількісне збільшення яких позитивно впливає на рівень економічної безпеки, значення показників стандартизуються:

$$V_i^n = \frac{P_i^n}{S_i^n}, \quad (1)$$

де V_i^n – стандартизований n -тий показник i -тої складової економічної безпеки підприємства;

P_i^n – розрахункове значення n -того показника i -тої складової економічної безпеки підприємства;

S_i^n – нормативне (порогове) значення n -того показника i -тої складової економічної безпеки підприємства;

2) для показників, кількісне збільшення яких негативно впливає на рівень економічної безпеки, значення показників стандартизуються:

$$V_i^n = \frac{S_i^n}{P_i^n}, \quad (2)$$

1.3. Визначити комплексні показники безпеки складових економічної безпеки.

Показники окремих складових економічної безпеки необхідно розраховувати шляхом усереднення стандартизованих значень показників:

$$P_i = \frac{1}{n} \sum_1^n V_i^n, \quad (3)$$

де P_i – комплексний показник i -тої складової економічної безпеки підприємства;

n – кількість показників окремої складової економічної безпеки підприємства.

1.4. Визначити рівень економічної безпеки підприємства.

Узагальнений показник рівня економічної безпеки доцільно визначати шляхом зважування комплексних показників безпеки окремих функціональних складових на відповідні їм вагові коефіцієнти:

$$I = \sum_{i=1}^s P_i a_i, \quad i = \overline{1, s} \quad (4)$$

a_i – питома вага значимості i -тої складової економічної безпеки, s – кількість складових економічної безпеки підприємства.

Питому вагу значимості функціональних складових економічної безпеки студент визначає самостійно. Приклад розподілу вагових пріоритетів подано в таблиці 2.

Таблиця 2

Питома вага функціональних складових економічної безпеки підприємства

Фінансова	Інтелектуальна о-кадрова	Техніко-технологічна	Політико-правова	Інформаційна	Екологічна	Силова	Ринкова	Інтерфейсна	Всього
0,20	0,10	0,2	0,05	0,10	0,05	0,05	0,15	0,10	1

Для інтерпретації отриманого результату скористатися шкалою оцінки рівня економічної безпеки підприємства в таблиці 3:

Таблиця 3

Шкала оцінки рівня економічної безпеки підприємства

Діапазон значень узагальненого показника економічної безпеки підприємства	Рівні економічної безпеки
[0-0,33]	Низький
(0,33-0,67]	Середній
(0,67-1,0]	Високий

2. На основі розрахованих показників проаналізувати, які негативні чинники впливають на економічну безпеку підприємства та до яких наслідків вони можуть призвести.

3. Запропонувати заходи забезпечення економічної безпеки підприємства.

Тема 2. Система економічної безпеки підприємства

1. Сутність, мета та завдання системи економічної безпеки підприємства.
2. Порядок формування системи економічної безпеки підприємства.
3. Основні елементи системи економічної безпеки підприємства.

Питання для самоконтролю та перевірки знань

1. Визначте сутність поняття «система економічної безпеки підприємства».
2. З'ясуйте, в чому полягає мета системи економічної безпеки

підприємства.

3. Визначте основні завдання системи економічної безпеки підприємства.

4. Охарактеризуйте етапи формування системи економічної безпеки підприємства.

5. Зазначте основні елементи системи економічної безпеки підприємства.

Питання для самостійного опрацювання

1. Особливості формування та діяльності служби економічної безпеки підприємства.

2. Політика та концепція економічної безпеки підприємства.

Рекомендована література [1; 3; 9;10; 15].

Тема 3. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки як механізм забезпечення ефективної діяльності підприємства

1. Сутність обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.

2. Механізм функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.

3. Методологія системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.

Питання для самоконтролю та перевірки знань

1. Визначте сутність понять «обліково-аналітична система», «обліково-аналітичне забезпечення».

2. Які основні завдання системи обліково-аналітичного забезпечення підприємства?

3. Які господарські процеси відбуваються на підприємстві і який зв'язок між ними?

4. Охарактеризуйте складові обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.

5. Які завдання повинна виконувати система внутрішнього контролю в системі економічної безпеки підприємства?

Питання для самостійного опрацювання

1. Основні завдання фінансового аналізу та управлінського обліку в системі економічної безпеки підприємства.

2. Спеціальні методи і прийоми перевірки достовірності інформації, які застосовуються в системі економічної безпеки підприємства.

Рекомендована література [1; 2; 3; 4; 6; 9;10; 12; 16].

Тема 4. Обліково-аналітична діяльність у системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства

1. Організація обліково-аналітичної діяльності як основи обліково-аналітичного супроводження економічної безпеки підприємства.

2. Методологія організації облікового забезпечення економічної безпеки підприємства.

3. Методологія організації аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.

Питання для самоконтролю та перевірки знань

1. Які складові елементи організації обліково-аналітичної діяльності Ви знаєте, їх характеристика?

2. Які задачі необхідно вирішувати фахівцям з організації обліково-аналітичної діяльності в системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства?

3. Зазначте основні результати організації обліково-аналітичної діяльності та діяльності фахівця з обліково-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства.

4. Які є рівні нормативу нерегулювання бухгалтерського обліку в Україні?

5. Що таке форма бухгалтерського обліку і які завдання вона виконує?

Питання для самостійного опрацювання

1. Нормативно-правові документи, що забезпечують організацію та функціонування системи економічної безпеки підприємства.

2. Особливості автоматизованої форми бухгалтерського обліку.

Рекомендована література [1; 2; 3; 4; 6; 9;10; 12; 16].

Тема 5. Обліково-аналітична інформація в системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства

1. Сутність обліково-аналітичної інформації та джерела її формування в системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.

2. Якісні характеристики обліково-аналітичної інформації та її класифікація в системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.

Питання для самоконтролю та перевірки знань

1. Що таке обліково-аналітична інформація і з яких джерел її отримують?

2. Зазначте основні якісні характеристики обліково-аналітичної інформації.

3. За якими основними напрямками визначають цінність обліково-аналітичної інформації?

4. Які ознаки класифікації і види інформації притаманні для класифікації обліково-аналітичної інформації в системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства?

5. В чому полягає значення показників бухгалтерської звітності для економічної безпеки підприємства?

Питання для самостійного опрацювання

1. Місце і роль бухгалтерської інформаційної системи в системі економічної безпеки підприємства.

2. Система зовнішньої і внутрішньої обліково-аналітичної інформації та процес її формування в системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.

Рекомендована література [1; 2; 3; 4; 6; 9;10; 12; 16].

Тема 6. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах невизначеності та ризику його діяльності

1. Сутність ризиків підприємницької діяльності та їхній вплив на економічну безпеку підприємства.

2. Бухгалтерський облік як інструмент управління підприємницькими ризиками при забезпеченні економічної безпеки підприємства.

3. Вплив професійних ризиків бухгалтера на стан економічної безпеки підприємства.

Питання для самоконтролю та перевірки знань

1. Визначте внутрішні та зовнішні джерела утворення ризиків, які впливають на стан економічної безпеки підприємства.

2. Охарактеризуйте ознаки класифікації ризиків, що чинять вплив на стан економічної безпеки підприємства.

3. Визначте сутність поняття «професійні ризики бухгалтера».

4. Визначте фактори, що впливають на виникнення професійних ризиків у системі бухгалтерського обліку.

5. Назвіть основні напрями управління професійними ризиками бухгалтера.

Питання для самостійного опрацювання

1. Невизначеність і система ризиків у бухгалтерському обліку підприємства.

2. Сутність бухгалтерських ризиків.

Рекомендована література [1; 2; 3; 4; 6; 9;10; 16].

Тема 7. Звітність як інформаційна база обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства

1. Поняття звітності підприємства та її види
2. Порядок складання, подання й оприлюднення фінансової звітності для забезпечення інформаційних потреб у досягненні цілей економічної безпеки підприємства
3. Формування фінансової звітності і її використання для діагностики та зміцнення стану економічної безпеки підприємства

Питання для самоконтролю та перевірки знань

1. Як класифікують бухгалтерську звітність?
2. Визначте етапи підготовки та складання річної фінансової звітності.
3. Визначте сутність поняття «консолідована фінансова звітність».
4. Які підприємства подають консолідовану фінансову звітність?
5. Кому підприємства подають фінансову звітність?

Питання для самостійного опрацювання

1. Вплив прозорості фінансової звітності на зниження рівня невизначеності в бухгалтерському обліку.
2. Методи консолідації фінансових звітів.

Рекомендована література [1; 7; 8; 9;10; 11].

Тема 8. Інформаційні технології обробки даних у системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства

1. Характеристика інформаційних технологій обробки обліково-аналітичних даних.
2. Інформаційні технології в обліково-аналітичному процесі обробки обліково-аналітичних даних.
3. Інформаційні технології у процедурах обробки обліково-аналітичних даних.

Питання для самоконтролю та перевірки знань

1. У чому особливість організації обліково-аналітичного процесу в автоматизованій системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства?
2. У чому особливість обліково-аналітичного процесу як технологічного процесу обробки інформації?
3. Що таке операційний процес обробки обліково-аналітичної інформації?

Питання для самостійного опрацювання

1. Вплив автоматизації бухгалтерського обліку на рівень економічної безпеки підприємства.

2. Кодування обліково-аналітичної інформації.

Рекомендована література [1; 9;10; 11].

Тема 9. Обліково-аналітичне забезпечення складових економічної безпеки підприємства

1. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки ефективності використання основних виробничих засобів.

2. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки витрат на виробництво та реалізацію продукції.

3. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки ефективності використання трудових ресурсів і виплат працівникам.

Питання для самоконтролю та перевірки знань

1. Які показники характеризують технічний рівень виробництва в системі економічної безпеки підприємства?

2. Які фактори впливають на забезпеченість підприємства виробничими ресурсами?

3. У чому сутність методики обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки затрат на виробництво і реалізацію продукції?

4. Назвіть загрози техніко-технологічній безпеці підприємства.

5. Як визначають ефективність використання оборотних активів у системі економічної безпеки підприємства?

Питання для самостійного опрацювання

1. Обліково-аналітичне забезпечення інтерфейсної безпеки підприємства.

2. Обліково-аналітичне забезпечення екологічної безпеки підприємства.

Рекомендована література [1; 9;10; 14; 15].

Тема 10. Формування та реалізація стратегії економічної безпеки підприємства на основі обліково-аналітичного забезпечення

1. Сутність стратегії економічної безпеки підприємства та її види.

2. Послідовність формування стратегії економічної безпеки підприємства.

3. Набір стратегій економічної безпеки підприємства.

4. Механізм реалізації стратегії економічної безпеки.

5. Моніторинг реалізації стратегії економічної безпеки.

6. Безперервне навчання персоналу в процесі реалізації стратегії економічної безпеки.

Питання для самоконтролю та перевірки знань

1. Визначте сутність поняття «економічна безпека підприємства».

2. Назвіть види стратегії економічної безпеки підприємства та їх

охарактеризуйте.

3. Які є етапи формування стратегії економічної безпеки підприємства?
4. Назвіть функціональні стратегії економічної безпеки підприємства.
5. Як навчання персоналу впливає на процес реалізації стратегії економічної безпеки?

Питання для самостійного опрацювання

1. Обліково-аналітичне забезпечення моніторингу реалізації стратегії економічної безпеки підприємства.
2. Обліково-аналітичне забезпечення формування стратегії економічної безпеки підприємства.

Рекомендована література [1; 5; 9;10; 13; 16].

ТЕМАТИКА НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства.
2. Особливості формування теорії економічної безпеки підприємства в умовах трансформації вітчизняної економіки.
3. Бухгалтерський облік як інструмент управління підприємницькими ризиками при забезпеченні економічної безпеки підприємства.
4. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки в сучасних умовах ведення бізнесу.
5. Обліково-аналітичне забезпечення формування та реалізації стратегії економічної безпеки підприємства.
6. Особливості управління бухгалтерськими ризиками як передумова забезпечення економічної безпеки.
7. Формування обліково-аналітичної інформації забезпечення економічної безпеки підприємства.
8. Обліково-аналітичне забезпечення інформаційної безпеки підприємства.
9. Обліково-аналітичне забезпечення фінансової безпеки підприємства.
10. Обліково-аналітичне забезпечення інтелектуально-кадрової безпеки підприємства.

КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

-А-

Аналіз господарської діяльності – самостійна галузь економічної науки, яка вивчає економіку окремих підприємств шляхом дослідження взаємозв'язків і взаємодії аналізованих факторів, що впливають на виробничо-господарську діяльність підприємства.

-Б-

Безпека – стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства, організації від потенційно і реально існуючих загроз або відсутність таких загроз.

-Е-

Економічна безпека підприємства – стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від різноманітних внутрішніх та зовнішніх негативних чинників, що гарантує найбільш ефективне використання корпоративних ресурсів підприємства для забезпечення стабільного функціонування та динамічного розвитку.

Економічна загроза підприємства – реальна негативна дія чинників зовнішнього та внутрішнього середовищ, за яких відбуваються небажані зміни стану економічної безпеки.

Економічний ризик підприємства – можливість настання негативних подій, явищ, процесів чи несприятливих умов зовнішнього та внутрішнього середовищ, що можуть призвести до непередбачуваних негативних наслідків у процесі діяльності підприємства, до зниження економічної безпеки.

Економічна небезпека підприємства – деструктивний вплив негативних чинників на діяльність підприємства, що може призвести до його занепаду чи банкрутства.

-З-

Звітність – система узагальнених взаємопов'язаних показників, які відображають стан і використання господарських засобів суб'єкта підприємницької діяльності, їх призначення, джерела формування, фінансові результати, напрями використання прибутку тощо.

-І-

Інтереси підприємства – усвідомлені, матеріалізовані та конкретизовані керівництвом потреби підприємства (збільшення обсягу продажу продукції, завоювання ринкової ніші, покращення іміджу підприємства тощо).

Інформаційні процедури обліку, аналізу і контролю – офіційно встановлений порядок одержання, обробки й оформлення облікової, аналітичної та контрольної інформації. Саме інформаційні процедури є об'єктом автоматизації.

-К-

Комерційні ризики – ризики, що виникають у процесі реалізації продукції (товарів), виконання робіт, надання послуг.

-М-

Мета системи економічної безпеки підприємства – передбачення, прогнозування, своєчасне виявлення та протидія як внутрішнім, так і зовнішнім негативним чинникам, досягнення та збереження стабільного функціонування і забезпечення динамічного розвитку підприємства.

Механізм забезпечення економічної безпеки – це сукупність законодавчих актів, правових норм, рушійних мотивів та стимулів, методів, засобів та заходів для ефективного функціонування системи економічної безпеки підприємства.

Механізм реалізації стратегії економічної безпеки – сукупність методів та інструментів, властивих стратегічному управлінню підприємством, які використовують для реалізації функцій механізму в умовах динамічних змін зовнішнього та внутрішнього середовищ функціонування підприємства.

Механізм функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства – сукупність законодавчих актів, правових норм, спонукальних мотивів і стимулів, методів і засобів, за допомогою яких здійснюється ціленаправлена діяльність у сфері обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.

Моніторинг реалізації стратегії економічної безпеки – безперервний процес збору, обробки й аналізу інформації про перебіг реалізації стратегії, аналіз відхилень у реалізації стратегії та їх причин, розроблення програм дій на нівелювання негативних відхилень.

-О-

Обліково-аналітична інформація – економічні відомості про осіб, факти, явища, процеси, які відбуваються на підприємствах та які отримують внаслідок обліку, аналізу і синтезу.

Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства – процес збору, підготовки, реєстрації та обробки обліково-аналітичної інформації та прийняття на її основі управлінських рішень, направлених на забезпечення захисту фінансових та економічних інтересів підприємств на всіх рівнях від впливу внутрішніх і зовнішніх негативних чинників.

Оперативний облік (оперативно-технічний) – спосіб (система) спостереження і контролю за підприємницькою діяльністю підприємства. Він застосовується на окремих ділянках господарської діяльності підприємства і служить цілям оперативного управління, оскільки дозволяє контролювати господарські операції в процесі або відразу ж після їх здійснення.

Організація обліково-аналітичної діяльності у системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки – специфічний вид професійної діяльності спеціалістів з економічної безпеки, пов'язаний із безпосереднім впливом на обліково-аналітичне забезпечення (розробка складу та змісту обліково-аналітичного забезпечення) та інформаційного супроводження економічної безпеки підприємства.

-П-

Первинний документ – документ, який містить відомості про господарську операцію. Первинні облікові документи, які використовують у бухгалтерському обліку, – це частина системи управлінської документації.

-С-

Система економічної безпеки підприємства (СЕБ) – це організована сукупність засобів, методів, організаційно-управлінських, режимних, технічних, профілактичних та інших заходів, спрямованих на реалізацію захисту інтересів підприємства від зовнішніх та внутрішніх негативних чинників і досягнення цілей діяльності.

Статистичний облік (статистика) – спосіб вивчення масових явищ і процесів суспільного життя.

-Т-

Техніко-економічний аналіз – направлений на вивчення техніки і технології виробництва й окремих сторін виробничого процесу у зв'язку з їх економічною значимістю. В техніко-економічному аналізі широко використовують показники, які характеризують зв'язок між технічною стороною та економічною стороною виробничої діяльності.

Технологічний процес обробки інформації – сукупність взаємозв'язаних технологічних операцій, які виконуються над інформацією та її носіями у визначеній послідовності – починаючи з моменту виникнення вхідних даних і закінчуючи видачею результатної інформації.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бенько М. М. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства : підручник. Київ : В-во Ліра-К, 2021. 560 с.
2. Гнилицька Л. В. Обліково-аналітичне забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : 08.00.09, 21.04.02. Київ, 2013. 35 с.
3. Гнилицька Л. В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства : монографія. Київ : КНЕУ, 2012. 305 с.
4. Гнилицька Л. В. Обліково-аналітичне забезпечення функціонування системи економічної безпеки суб'єктів господарювання як об'єкт наукових досліджень. *Зб. наук. праць «Управління проектами та розвиток виробництва»* : Луганськ: Вид. СХУ імені В. Даля, 2011. № 1(37). С. 142–150.
5. Ліпич Л. Г., Хілуха О. А., Кушнір М. А., Скорук О. В. Стратегія управління безпекою підприємства в контексті галузевих загроз. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2018. Том 4 №16. С. 41–49.
6. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства : монографія / за заг. ред. А. М. Штангрета. Львів : Укр. акад. друкарства, 2017. 276 с.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.07.1999 р. № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 20.05.2022).
8. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999. №996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 20.05.2022).
9. Скорук О. В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства: конспект лекцій. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. 94 с.
10. Скорук О. В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства: методичні вказівки до практичних занять. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 41 с.
11. Штангрет А. М., Караїм М. М. Обліково-аналітичне забезпечення як основа прийняття рішень суб'єктами безпеки підприємств. *Електронний науково-практичний журнал «Східна Європа: Економіка, бізнес та управління»*. 2017. № 2(07). С. 167–170. URL: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/index.php/vipusk-2-2017> (дата звернення: 20.05.2022).
12. Штангрет А. М. Процес здійснення обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства. *Наукові записки Української академії друкарства. Серія : Економічні науки*. 2015. № 2. С. 15–22.
13. Lipych L., Skoruk O. Providing financial and economic security of the enterprise in the conditions of development of the digital economy. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*:

журнал / уклад. Любов Григорівна Ліпич, Мирослава Богданівна Кулинич. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. № 3. С. 106–113.

14. Skoruk O. Cechy systemu zarządzania bezpieczeństwem informacji w przedsiębiorstwie. *Соціально-компетентне управління корпораціями в умовах поведінкової економіки* : матеріали Міжн. наук.-практ. конф. присв. 25 річниці створення СНУ імені Лесі Українки (Луцьк, 28 листопада 2018 р.) / відп. ред. О. М. Полінкевич, Л. В. Шостак. Луцьк, 2018. С. 437–439.

15. Economic Security: Neglected Dimension of Security / Center for Strategic Conferencing, Institute for National Strategic Studies. Defense University, Washington, D. C. 2011. 130 p.

16. Leveson I. Economic Security: A Guide for an Age of Insecurity / Universe. 2011. 654 p.

Навчально-методичне видання

Скорук Олена Володимирівна

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ПІДПРИЄМСТВА**

Методичні вказівки до самостійної роботи

Друкується в авторській редакції

Підп. до друку __.__.2022. Формат 60x84/16. Папір офс.
Гарн. ТаймсNewRoman. Ум. друк. арк.3,15
Тираж 50 прим.